

494

El pic

(ALDC, IV, 757. El pic)

Els resultats corresponents a aquest concepte responen a la pregunta: “Amb quina eina es fa un pou”.

Pic (i els seus der.) és el nom més estès per a designar en general una ‘eina formada per una peça de metall terminada en punta amb un mànec de fusta endollat en l’ull que hi ha entre els dos extrems’; el referent presenta algunes var., a voltes amb altres noms: pot ser de mànec curt (50), amb pic i maça (187); només amb una punta (46), amb el mànec i la peça de ferro més curts que el pic (127) (*puntona*); amb punta i fulla (119) (*picotxa*); més petita que el pic (155) (*picola*); i pot servir per a la mina (11), per fer una [s’anxa] (36), per a arrencar pedra (39), per a material més tou (141); vegeu-ne diverses il·lustracions a ALDC, IV, mapa 757. *Pic* és un postverbal de *picar*, documentat al s. XIII, de creació expressiva i onomatopèica, i que, a partir de ‘forat fet amb un instrument agut’, per metonímia, ha passat a ‘eina amb què es fa’; en són der. *picó* i *picot* 44, 45, 50, 122 (aquest per a esquerdar pedres grosses 71), amb sufixos inicialment augmentatius o intensius, com *picassa* 77, 177, 178, per a esclafar pedres grosses (80) (var. *piquessa* 76, per palatalització de la *a* tònica), i el seu der. dim. *picassó* 75, 76, 79 són der. de *pica*, feminització de *pic*; *picola*, deverbals de *picolar* ‘tallar a trossets’ (s. xv), amb el suf. dim. *-ola* (“més petita que el pic” 155, “d’una mà” 186);

picotxa 106, 108, 119, 123, 125, 141, der. de *picar* amb un segment final mal d’explicar; *picòrnia* 138, metàfora de *bicòrnia* ‘bigòrnia, enclusa petita que acaba en dues puntes’ (< llat. vg. *BICORNIA, var. de BICORNIS ‘de dues banyes’), amb encreuament de *pic*; finalment, dos significants atribuïbles a interferències: *pico* (< cast.) i *pioixa* (var. *piotxa* 182), pres del fr. *pioche*, que és un der. de *pi* (< *pic*, cf. l’ocell *pivert*).

Entre els mots que no parteixen del nucli *pic* i que sovint presenten var. en el referent, cal citar *fes* (compost *fes amb pic* 159, amb una cara plana i l’altra amb punta) que deriva de l’ar. hispànic FĀS ‘càvec d’eixarcolar’ (ar. cl. ‘destal’); *escoda* 45, 48, 70, 83, 84, 110, 112, el més extens, amb punta a una banda i aixada a l’altra (71), potser deverbals de *escodar* (< llat. EXCUTERE ‘sacsejar, desfer-se d’alguna cosa sacsejant-la’); *puntona* 46, 127, der. de *punta*; *bec de grua* 73, per metàfora del bec d’aquest gruid (< cèltic BECCUS ‘bec’ i llat. GRUE); *eixau* 100, var. de *eixauc*, postverbal de *eixaugar* ‘desaiguar, fer sortir l’aigua’ (< llat. *EXAQUARE), potser perquè és una eina usada primerament per a desviar l’aigua d’un rec.

Són mots normatius *pic*, *picola* “escoda petita”, *escoda* “martell de doble tall usat pels picapedrers”, *picot* “magall”, *puntona* “eina de pagès en què el ferro, puntut, té l’ull en un extrem i serveix per a obrir la terra quan és molt dura i seca”, des del DG_I, 1932; *fes*, *piotxa*, des del DIEC_I, 1995.

